

LAKIVALIOKUNNAN MIETINTÖ 32/2002 vp

Vahvistamatta jääneenä palautuneet laki rikoslain muuttamisesta, laki yhdyskuntapalvelusta annetun lain 5 §:n 3 momentin kumoamisesta ja laki ehdollisesta rangaistuksesta annetun lain 8 §:n kumoamisesta (HE 27/1999 vp)

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 4 päivänä toukokuuta 2001 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen kirjelmän sen johdosta, että tasavallan presidentti on jättänyt vahvistamatta eduskunnan 27 päivänä helmikuuta 2001 hallituksen esityksen HE 27/1999 vp pohjalta hyväksymään lain rikoslain muuttamisesta, lain yhdyskuntapalvelusta annetun lain 5 §:n 3 momentin kumoamisesta ja lain ehdollisesta rangaistuksesta annetun lain 8 §:n kumoamisesta (HE 27/1999 vp, LaVM 1/2001 vp, VJL 3/2001 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- oikeusministeri Johannes Koskinen ja lainsäädäntöneuvos Jukka Lindstedt, oikeusministeriö
- apulaisoikeusasiamies Ilkka Rautio, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
- valtionsyyttäjä Pekka Koponen, Valtakunnansyyttäjänvirasto
- rikostarkastaja Elina Isoksela, keskusrikospoliisi
- asianajaja Markku Fredman, Suomen Asianajajaliitto
- professori Raimo Lahti.

Viitetieto

Valiokunnassa on samaan aikaan käsiteltävänä hallituksen esitys HE 45/2001 vp rikosoikeudellista vanhentumista koskevien säännösten uudistamiseksi.

VAHVISTAMATTA JÄÄNEET LAIT

Tasavallan presidentti on 27.4.2001 jättänyt vahvistamatta eduskunnan 27.2.2001 hyväksymään lain rikoslain muuttamisesta, lain yhdys-

kuntapalvelusta annetun lain 5 §:n 3 momentin kumoamisesta ja lain ehdollisesta rangaistuksesta annetun lain 8 §:n kumoamisesta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Laki rikoslain muuttamisesta

Voimaantulo

Tasavallan presidentti on jättänyt lain rikoslain muuttamisesta vahvistamatta, koska lain hyväksymisen jälkeen on käynyt ilmi, että tuomioistuimissa on vireillä syytteitä talousrikoksista, joista ei enää uuden lain mukaan voitaisi rikosoikeudellisen vanhentumisen vuoksi tuomita rangaistuksia.

Perustuslain 78 §:n mukaan vahvistamatta jäänyt laki on valiokunnan annettua siitä mietintönsä hyväksyttävä asiasisällöltään muuttamattomana tai hylättävä.

Hyväksytyin lain 6 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaan rangaistusta ei saa tuomita, kun rikoksen tekopäivästä on kulunut kymmenen vuotta, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vankeutta enintään kaksi vuotta tai sakkoa. Voimassa olevan lain mukaan tällaisista rikoksista ei saa tuomita rangaistusta, kun rikoksen tekopäivästä on kulunut viisitoista vuotta. Rikoslain voimaantuloa annettuna asetuksen 3 §:n 2 momentista seuraa, että uusia lyhyempiä vanhentumisaikoja on sovellettava myös ennen uuden lain voimaantuloa tehtyihin rikoksiin, jollei laissa toisin säädetä.

Rangaistuksen tuomitsemisen estävän vanhentumisaajan lyhentäminen edellä kerrotuin tavoin on perusteltua. Vanhentumisaajan lyhentämistä on pidetty ongelmallisena lähinnä niiden velallisen epärehellisyysrikosten osalta, jotka on tehty ennen 1.6.1994. Tuolloin tuli voimaan laki, jolla rikoslakiin lisättiin velallisen rikoksen törkeä tekomuoto. Ennen lain voimaantuloa tehdyistä rikoksista tuomitaan rangaistus tekoheillä voimassa olleen lievemmän lain mukaan.

Syyteoikeus velallisen rikoksesta vanhentuu viidessä vuodessa. Eli syyte velallisen epärehellisydestä, joka on tehty ennen kuin törkeä tekomuotoa koskeva säännös tuli voimaan, on pitänyt nostaa viimeistään kesäkuun alussa 1999. Saadun selvityksen mukaan tällaisia rikoksia

koskevia juttuja on tuomioistuimissa edelleen vireillä kymmenkunta.

Rikosoikeudelliselle vanhentumiselle on vahvat perusteet. Se asettaa rajat vanhojen rikosasioiden syyteoikeudelle, rangaistuksen tuomitsemiselle jo vireille saatetuissa jutuissa kuin myös täytäntöönpanon kohtuuttomalle viivästykselle. Vanhentumissäännösten perusteet on hyväksytty jo voimassa olevaa lakia säädettäessä ja niitä on pidetty asianmukaisena myös hyväksyttäessä vahvistamatta jäänyt laki sekä valmisteltaessa valiokunnan käsiteltävänä olevaa uutta hallituksen esitystä rikosoikeudellisesta vanhentumisesta HE 45/2001 vp.

Valiokunta pitää tärkeänä, että uudet rikosoikeudellista vanhentumista koskevat säännökset saadaan voimaan mahdollisimman nopeasti ja ne ovat helposti sovellettavissa ilman yksittäistä pykälää koskevaa useita vuosia voimassa olevaa poikkeussäännöstä. Toisaalta vireillä olevien juttujen saattaminen loppuun edellyttää jonkin verran lisäaikaa. Mikäli niiden käsittelyä ei ehditä saattaa loppuun siten, että niistä tuomittu rangaistus tulee lainvoimaiseksi ennen tämän lain voimaantuloa, rikokset vanhentuvat.

Edellä esitetyn perusteella valiokunta ehdottaa, että laki tulee voimaan 1.1.2006.

Hyväksymisen jälkeen tehdyt lainmuutokset

Sen jälkeen kun eduskunta on hyväksynyt edellä mainitut lait, on lainsäädäntöä muutettu siten, että 8 luvun säännöksiä on muutettava ennen sen voimaantuloa. Lukuun on tehtävä ainakin seuraavat muutokset:

— Rikoslain 40 luku virkarikoksista on uudistettu lailla 604/2002. Luvun 12 §:n mukaan virkamiestä koskevia säännöksiä sovelletaan myös julkisyhteisön työntekijöihin. Tämän vuoksi maininta julkisyhteisön työntekijästä voidaan poistaa 1 §:n 4 momentista.

— Koska voimassa olevan 8 luvun menettämisseuraamusta koskevat 7 ja 12 § on muutettu lailla 875/2001, on 9 ja 14 §:ää muutettava.

— Koska ehdollisesta rangaistuksesta annettu laki on kumottu lailla 521/2002, on 18 §:n

1 momentin viittaussäännös muutettava koskemaan rikoslain 2 b lukua.

Kansainvälisen rikostuomioistuimen toimivaltaan kuuluvat rikokset

Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussäännön 29 artiklan mukaan vanhentumisajat eivät koske tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvia rikoksia. Toimivaltaan kuuluu myös sellaisia rikoksia, jotka kansallisen lainsäädännön mukaan vanhentuvat. Kansainvälisen tuomioistuimen perussäännön hyväksymistä koskevan hallituksen esityksen HE 161/2000 vp perusteluissa todetaan, etteivät kansalliset rikosoikeudellista vanhentumista koskevat säännökset aiheuta ongelmia, koska tuomioistuimen toimivalta täydentää kansallista rikosoikeudellista toimivaltaa.

Esityksestä antamassaan lausunnossa lakivaliokunta totesi, että kansalliset vanhentumista koskevat säännökset eivät ole täysin sopuolosuhteissa perussäännön kanssa (LaVL 16/2000 vp). Valiokunta piti välttämättömänä, että kansallista lainsäädäntöä muutetaan siten, että se tositalanteessa vastaa kansainvälisiä säännöksiä.

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt asiaan huomiota ja todennut, että olisi aiheellista vielä harkita sääntelyn täydentämistä siten, että vakavimmista kansainvälisistä rikoksista voidaan Suomessa tuomita rangaistus vanhentumisaikojen estämättä, vaikka teosta ei rikoslain mukaan voisikaan seurata elinkautista vankeusrangastusta (PeVL 27/2001 vp). Lakivaliokunta yhtyy perustuslakivaliokunnan käsitykseen ja edellyttää asian selvittämistä valmisteltaessa rikoslain 8 lukua koskevia muutoksia.

Laki yhdyskuntapalvelusta annetun lain 5 §:n 3 momentin kumoamisesta

2 §. Valiokunta ehdottaa, että laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2006.

Laki ehdollisesta rangaistuksesta annetun lain 8 §:n kumoamisesta

Lain hyväksymisen jälkeen ehdollisesta rangaistuksesta annettu laki on kumottu lailla 521/2001. Tämän johdosta valiokunta toteaa aiemmin hyväksytyyn lain rauenneen.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että todetaan laki ehdollisesta rangaistuksesta annetun lain 8 §:n kumoamisesta rauenneeksi,

että laki rikoslain muuttamisesta hyväksytään muuttamattomana paitsi voimaantulosäännös muutettuna (Rikoslain muutos), ja

että laki yhdyskuntapalvelusta annetun lain 5 §:n 3 momentin kumoamisesta hyväksytään muuttamattomana paitsi 2 § muutettuna (Yhdyskuntapalvelulain muutos)

Rikoslain muutos

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2006.

Yhdyskuntapalvelulain muutos

2 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2006.

LaVM 32/2002 vp — VJL 3/2001 vp, HE 27/1999 vp

Helsingissä 12 päivänä helmikuuta 2003

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Henrik Lax /r	Kari Myllyniemi /kesk
vpj.	Matti Vähänäkki /sd	Kirsi Ojansuu /vihr
jäs.	Sulo Aittoniemi /alk	Veijo Puhjo /vas
	Leena-Kaisa Harkimo /kok	Susanna Rahkonen /sd
	Toimi Kankaanniemi /kd	Tero Rönni /sd
	Seppo Lahtela /kesk	Petri Salo /kok
	Annika Lapintie /vas	Marja Tiura /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Timo Tuovinen.

VASTALAUSE

Tasavallan presidentti on jättänyt vahvistamatta hallituksen esitykseen HE 27/1999 vp ja eduskunnan vastaukseen EV 6/2001 vp perustuvat lait. Keskeisenä syynä on ollut se, että lakien voimaantullessa eräät tutkinnassa olleet talousrikokset olisivat joutuneet rikosoikeudellisen vanhentumisen piiriin.

Hallitus on antanut asiassa uuden esityksen HE 45/2001 vp. Se on sisällöltään muuten samanlainen kuin mainitut vahvistamatta jääneet lait, mutta voimaantulosäännöksen mukaan rikoksiin, jotka on tehty ennen lain voimaantuloa sovelletaan lain 6 §:n sijasta nyt voimassaolevan lain 8 luvun 5 §:n säännöksiä. Tämä koskisi myös mainittuja tutkinnassa ja vanhentumisuhan alla olevia rikoksia, joita koskeva prosessi voitaisiin näin viedä päätökseen nyt voimassaolevien pitempiaikaisten vanhentumisaikojen puitteissa.

Valiokunta ehdottaa ongelman hoitamista vahvistamatta jääneen lain pohjalta siten, että lain voimaantuloa siirretään useiden vuosien päähän, jolloin esimerkiksi tutkinnassa ja vanhentumisuhan alla olevia talousrikoksia koskeva prosessi voi jatkua. Kyseinen menettely on äärimmäisen harvinainen ja muistissani on vain yksi tapaus, jossa lain voimaantuloa on tällä tavalla siirretty. Vaikka tälläkin ratkaisulla saavutettaisiin sama lopputulos vanhentumisen osalta kuin uudella hallituksen esityksellä, sellaiseen ei ole syytä mennä. Se nimittäin vain osoittaisi miten yksittäiset talousrikolliset pomottelevat eduskuntaa mielensä mukaan niin, että lainsäätäjät joutuu käyttämään poikkeuksellisia menetelmiä.

Mielestäni vahvistamatta jääneet lait on hylättävä ja laki säädettävä hallituksen esityksen HE 45/2001 vp pohjalta voimaantulosäännöksiin.

Helsingissä 12 päivänä helmikuuta 2003

Sulo Aittoniemi /alk

Yhdyn vastalauseeseen

Seppo Lahtela /kesk